De Herauw

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58—60, te Amsterdam.** Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 11 Augustus 1918. N°. 2116.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* **1.20**, voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar *f* **6** bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers *f* —.**10**. Abonnementen worden aangenomen door het Bureel te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels *f* **1.20**, voor elken regel meer *f* —.**20** Aanvragen en vermelding van liefdegaven *f* —.**12** per regel.

„Jongelingen! zijt sterk".

En hij vond in den Tempel, die runderen, en schapen, en duiven verkochten, en de wisselaars daar zittende.
1 Joh. II : 14.

Tweeërlei is het pad, dat betreden wordt door de jonge mannen, die ten leven komen.

Er zijn er, die van der jeugd af aan in hun heilige roeping ingaan, doch er zijn er, helaas, ook anderen, die als ze de jongelingsjaren ingaan, zwenken en afdolen, en dan eerst later met stoeren tred het pad des levens betreden.

Vraagt ge nu, welke van die twee gangen naar eisch van Gods Woord is, dan geeft de apostel Johannes hierop het stellige antwoord, als hij in zijn eersten zendbrief zoo onverholen zich uitspreekt met te zeggen: »Ik heb u geschreven, jongelingen! want gij zijt sterk, en het Woord Gods blijft in u, en gij hebt den Booze overwonnen!«

Deze stellige uitspraak van den apostel staat derhalve lijnrecht over tegen de de theorie en het beweren van hen, die 't schier prijselijk vinden, indien een jongeman begint met op allerlei paden af te dolen, en eerst in later jaren, dank zij de ervaring van het leven, tot besliste overtuiging komt.

Nu is het laatste natuurlijk niet uitgesloten. Nicodemus zwenkte ook eerst in later jaren naar het pad des levens, en bleef zelfs bij het Kruis van zijn Heiland nog aarzelen. Ook door ons is daarom nooit beweerd, dat niet zeer wel een uitverkorene Gods kan zijn, wie begint met te aarzelen, te twijfelen en af te dolen, om eerst op rijper leeftijd zich met hart en ziel aan zijn Heiland over te geven.

Waar echter met alle beslistheid tegen moet ingegaan, is de geestelijke slapheid van zoovelen vooral in onze dagen, die dit aarzelen en aanvankelijk omdolen het hoogste vinden, en er bijna tegen opkomen, als aan onze jongelingen met beslistheid wordt voorgehouden, dat ze reeds van den aanvang van hun rijper leven af, zich van de wereld hebben af te scheiden, om zich al aanstonds, van der jeugd af, met hart en ziel aan hun Heiland over te geven, en van meet af ook in hun jongelingsjaren niet anders te bedoelen, dan de eere Gods.

Tegen deze slappe, wankele geloofshouding staat nu het getuigenis van den apostel Johannes lijnrecht over.

De apostel duldt zelfs dit vage en zwevende geen oogenblik, en spreekt het stellig en op gestrengen toon uit, dat de jongelingen van meet af, niet wankelend, maar vast en sterk zullen staan, want dat het Woord Gods in hen moet blijven, daar ze immers den Booze overwonnen hebben.

Bij den tweeërlei weg, waarvan men ook nu gedurig hoort, dat vooral in deze dagen onze jongelingen inslaan, is het geen oogenblik onzeker noch aan twijfel onderhevig, welke van deze twee wegen ons van Godswege door zijn apostel als de eenig juiste wordt voorgehouden.

„Gij zijt sterk, o jongeling!" roept de apostel uit, iets wat hier natuurlijk beduidt, sterk in uw overtuiging. Het wankele en onzekere en twijfelachtige is niet het karakter van den veerkrachtigen jongeman. Hoor de jongelingen van uiteenloopend gevoelen maar onderling met elkander redetwisten, en reeds de toon waarin ze disputeeren, bewijst u dat 't sterk van natuur en aard zijn, den jongen man eigen is. Een kerngezonde, flink ontwikkelde jonge man spreekt kloek en beslist van zich af. Van het zwakkelijk gissen en missen wil hij niets weten. Hij staat vast in zijn opinie en spreekt kloek van zich af. En dit is het dan ook, wat de apostel op het oog heeft, als hij betuigt: „Jongelingen, gij zijt sterk!", wat hier dan natuurlijk zeggen wil, sterk en vast in uw overtuiging, en nader in uw geloofsovertuiging, wijl er volgt: „en het Woord Gods blijft in u."

Stelt ge altoo ook in uw omgeving de tweeërlei soort jonge mannen naast en tegenover elkander, waarvan de één kloek en dapper voor zijn geloof uitkomt, en de ander daarentegen half aarzelend om zich heen gluurt, dan valt hier alle onzekerheid weg, en wordt zoo beslist mogelijk uitgesproken, dat de aarzelende jonge mannen onder het oordeel vallen, en dat daarentegen alleen diegenen, die van der jeugd af kloek, beslist en dapper voor de eere van hun God uitkomen, de in God geheiligden zijn.

Ook thans stuit ge gedurig weer op dezelfde tegenstelling.

Ge vindt van den éénen kant de jonge mannen, die van meet af, kloek en beslist voor hun Heiland kiezen, zich van de ijdelheden der wereld afscheiden, en zich veelal aanstonds bij de Gereformeerde Jongelingsvereenigingen aansluiten.

Alleen, dat ook bij de Jongelingsvereenigingen halfheid kan insluipen, is hiermede niet ontkend. Zelfs is het bekend genoeg, hoe er in alle land Jongelingsvereenigingen zijn die haar hoofdkracht zoeken in beoefening van muziek en litteratuur en in allerlei afleidende genietingen. Doch hier staat dan toch tegenover, dat hier, en in het Buitenland, de Gereformeerde Jongelingsvereenigingen zich hieraan niet bezondigen, maar strikt en vastelijk zich aan hun heilige roeping vastklemmen.

Ook ten onzent mogen we ons hierin beroemen. Iets waarmee niet gezegd is, dat er niet enkele leden in deze Vereenigingen zijn, die later afdolen, en alzoo verre van vast in hun schoenen stonden, maar neemt ge onze Gereformeerde Jongelingsvereenigingen in haar groot geheel, dan heerscht er in deze kringen dege ernst, dan verliezen ze zich niet in bijzaken, maar staat het indringen in Gods Woord bij hen op den voorgrond, en mag dankzeggend betuigd, dat ze een eere voor Christus Kerk en een gewaardeerde steun voor onze toekomst zijn.

Nu is er onder de Christenen over deze religieuse actie tweeerlei, zeer uiteenloopend oordeel. De één roemt in de kerngezondheid van onze Gereformeerde Jongelingsvereenigingen, maar de ander roemt er nog altoos in, dat 't ruimer zich bewegen langs alle paden, om allicht later het juiste pad te vinden, hooger staat.

Doch bij de keuze tusschen die twee wijst dan toch het stellige woord van den apostel uit, aan wiens kant de waarheid ligt.

De apostel toch spreekt met de meest stellige beslistheid uit, dat de jongeling die zijn Heiland kent, krachtig en bezield, van meet af voor zijn belijdenis moet uitkomen, en zulks zonder aarzelen of twijfelen, en dat het Woord Gods zulk een kracht in hem moet zijn, dat hij voelt: »Ik heb den Booze overwonnen«.

Daarom nu juist is het zoo hoogst bedenkelijk, indien vader of moeder het bij hun zoons zwakker en slapper willen opvatten, en zich inbeelden, dat hun zoons, zoolang ze nog in hun jongere jaren zijn, 't wel af kunnen met een meer vage belijdenis. Immers de apostel zegt 't vlak anders. Hij geeft ten deze niets toe, en spreekt 't met de meest stellige beslistheid uit, dat een jonge man de beslistheid van zijn jong karakter zonder aarzeling, ook op zijn geloof heeft toe te passen, en dat hij de sterke geaardheid van zijn jeugdige natuur verslapt en vervalscht, zoo hij zich inbeeldt dat 't hem geoorloofd is, eerst te dobberen en te waggelen, om dan eerst later als man tot volle beslistheid te komen.

Zoo leert 't de wereld, maar de apostel gaat er vlak tegenin. Al dat halfslachtig op en neder glijden is geestelijke krankheid, en mag geen oogenblik door ons geduld, en nog veel minder gevoed.

Wie zich aan den apostel, en alzoo aan Gods Woord, wil houden, moet reeds in de jaren van zijn jeugdige sterkte, met volle overtuiging zich aan zijn Heiland overgeven, en in zijn belijdenis beslist en bezield uitkomen.

En al is 't nu, dat de apostel hier enkel van den jongeling gewaagt, zoo spreekt 't wel van zelf, dat geheel ditzelfde ook van onze jongedochteren geldt. Halfslachtigheid is ook voor onze jongedochteren niet dan geestelijke krankheid. En ook tot haar gaat daarom de roepstem uit, dat ze kloek, beslist en warm in haar belijdenis zullen staan, en zulks niet eerst als ze de vijftiger jaren naderen, maar van meet af, in het eerste rijp worden van haar levenskeus.

Dr. A. K.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Hazerswoude:

Voortdurende actie is de levensvoorwaarde voor een goede propaganda.

Vooral persoonlijk bezoek.

Tot nog bleef de Rijnstreek, behoudens een enkele uitzondering, zoo wat bij hetzelfde. Het comité indertijd opgericht, blijft wel werkzaam, maar een werkzaam comité, heeft ook krachtige medewerking noodig.

En het gevleugeld woord: waar gewerkt wordt, wordt gewonnen, blijkt telkens een waar woord te zijn.

Was Hazerswoude (dorp) reeds goed bewerkt waardoor het getal begunstigers 61 bedraagt, Hazerswoude Rijndijk en Koudekerk kwamen in het laatste jaar met resp. 11 en 10 samen 21 namen, voor.

Dit getal is nu aardig verbeterd. In Koudekerk met 25 en te Hazerswoude met 16, dus ruim verdubbeld. Straks zal zeker de actie in Zwammerdam, Oudshoorn, Bodegraven en Woerden beginnen, en zullen Aarlanderveen, Nieuwkoop, Nieuwveen en Zevenhoven volgen.

De Kerken van de classis Dordrecht worden ter vergadering opgeroepen tegen den 5en September 1918 des morgens te 10 uren in de consistorie van de Wilhelminakerk te Dordrecht. De stukken voor deze vergadering worden ingewacht vóór of op 26 Augustus bij den eerstondergeteekende.

Namens de roepende Kerk
van Alblasserdam,
Ds. C. J. DE KRUITER, *Praeses.* —
J. VERKUIL, *Scriba.*

Classis 's-Gravenhage.

De kerkraad der Gereformeerde Kerk te 's-Gravenhage bericht, dat de classis 's-Gravenhage D. V. vergaderen zal te 's-Gravenhage op Dinsdag 10 September 1918, gewone tijd en plaats. Punten voor het agendum worden vóór Dinsdag 20 Augustus a.s. ingewacht bij den Scriba, Witte de Withstraat 24, 's-Gravenhage.

Namens den Kerkeraad voornoemd,
W. H. L. KUYK, *Scriba.*

Classe Haarlem.

Aan de Gereformeerde kerken binnen het ressort der classe Haarlem zij herinnerd, dat de Classe D. V. vergadert op Dinsdag 10 Sept. e.k.

Stukken, voorstellen etc. vóór 24 Augustus a.s. in te zenden aan het adres van ondergeteekende.

Namens de roepende Kerk.
G. R. KUIPER.

Deputaten voor Correspondentie met de Hooge Overheid maken bekend aan De Gereformeerde Kerken in Nederland dat bij hen is ingekomen:

1e. Een schrijven van den Minister van Justitie d.d. 31 Juli (No. 543) mededeelend, dat de kerkeraad der Gereformeerde kerk te Alphen, prov.-Zuid-Holland, bij adres heeft te kennen gegeven, dat in verband met de tot stand gekomen vereniging der gemeente Alphen, Oudshoorn en Aarlanderveen tot eene nieuwe gemeente Alphen aan den Rijn, de Gereformeerde kerk te Alphen, voortaan zal bekend staan als »de Gereformeerde kerk van Alphen (Alphen aan den Rijn.«

2. Een schrijven van den Minister van Justitie d.d. 31 Juli, (No. 544) dat de kerkeraad der Gereformeerde kerk van Overtoom te Amsterdam, provincie Noord-Holland, bij adres heeft te kennen gegeven dat de Gereformeerde kerk van Overtoom te Amsterdam, voortaan den naam zal voeren van »de Gereformeerde kerk te Amsterdam-Zuid (Overtoom).«

Namens Deputaten voornoemd,
H. BOUMAN.

De Classis Gouda der Geref. kerken heeft in hare vergadering van 6 Aug. 1918 peremptoir geëxamineerd den Eerw. heer J. L. van der Wolf, beroepen pred. van Haastrecht, en hem met algemeene stemmen toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten.

Uit naam der Classis voornoemd,
P. ROOS, *A. t. Scriba.*

Kort verslag van de Vergadering der Classis Leeuwarden, gehouden 17 April 1918.

Art. 1. Na opening namens de roepende Kerk Leeuwarden, gezang uit- en voorlezing van Ps. 138, gaat Ds. v. d. Munnik voor in gebed.

Art. 2. De Credentiebrieven, nagezien door de Broeders uit Wirdum, blijken in orde. Drontrijp, Hijlaard en Wirdum vaardigden een secundus af.

Art. 3. In het Moderamen nemen zitting: Dr. van Es, praeses; Ds. Doornbos, assessor, en Ds. Gerber, scriba.

Art. 4. De praeses verwelkomt Ds. Meijer van Beetgum; spreekt dank uit, dat Ds. Ingwersen voor onze Classis bleef behouden en hoopt, dat Dr. Veltenaar in ons midden blijve.

Art. 5. De Notulen worden gelezen en onveranderd gearresteerd.

Art. 6. Als Stembureaux worden aangewezen: de brs. Tamminga en Bouma, Wagenaar en Reitsma.

Tot Afgevaardigden naar de Particuliere Synode worden genoemd:

primi: de DD. J. D. v. d. Munnik te Leeuwarden en L. J. C. Kreijt te Huizum.

secundi: de DD. T. Gerber te Oenkerk en H. Ph. Ingwersen te Berlikum.

primi: de Oudl. B. v. d. Berg te Boxum en L. Bouma te Sneawoude.

secundi: de Oudl. D. v. d. Schaaf te Huizen en A. v. d. Schaaf te Beetgum.

Tot Afgevaardigden naar de Prov. Zendingssynode:

primi: de DD. H. Ph. Ingwersen te Berlikum en J. D. v. d. Munnik te Leeuwarden.

secundi: de DD. H. Hangelbroek te Wirdum en K. Doornbos te Boxum.

primi: de Oudl. T. Hofman o/Jorwerd en K. Tamminga te Hijlaard.

secundi: de Oudl. H. A. Hoekstra te Berlikum en S. S. de Vries te St. Jac. Parochie.

Tot Kerkvisitatoren de DD. Ingwersen, Kreijt, Hangelboek en Gerber.

De volgende benoemingen van Deputaten worden gecontinueerd

a. ad examina: Dr. v. Es en Ds. v. d. Munnik.

b. regeling vacature-beurten: Ds. Kreijt en Ds. Hangelbroek.

c. hulpbeh. K.K. en inwend. Zending: Ds. Gerber en sec. Ds. Kreijt.

d. bijeenroep. buitengw. vergadering: Ds. Hangelbroek en Ds. Kreijt.

e. actuarius: Ds. Karssen.

f. quaestor: oudl. Brugsma.

g. Art. 19 K.O.: Ds. Kreijt en sec. Ds. Ingwersen.

h. Art. 13 K.O.: Dr. v. Es, Ds. Kreijt en sec. Ds. Doornbos.

i. quota Theol. School: Ds. Doornbos.

j. quota Theol. Fac. V. U.: Ds. Ingwersen.

k. Zending o. heidenen: Ds. v.d. Munnik.

l. » » joden: Ds. Kreijt.

m. voor Rijn-Pruisen: Dr. Veltenaar.

n. » Ev. arbeid in N.-Brabant en Limburg: Ds. Gerber.

o. voor regeling geestelijke verzorging militairen: Ds. Gerber.

Besloten wordt voor te dragen aan de Partic. Synode:

voor deputaat Hulpbeh. K.K.: Ds. Gerber.
» » Art. 13 K.O.: Ds Kreijt.
» » » 19 K.O.: Ds. Kreijt.

Art. 7. Bij monde van Ds. van der Munnik geeft de Commissie — benoemd ter zake van het onderzoek of namen van in 1en trap gecensureerden vóór de toepassing van den 2en trap ter Classis-vergadering mogen genoemd, — een lijvig rapport. De historie leert, dat het geregeld wèl geschiedde. Thetisch de vraag gesteld, verschilt de Commissie van gevoelen. De meerderheid meent toestemmend te moeten adviseeren; de minderheid wil het alleen bij hooge uitzondering toelaten. Eenparig is het gevoelen, dat censuur-quaesties in besloten vergaderingen dienen behandeld.

Besloten wordt voortaan a. de censuurquaestie in besloten vergadering te behandelen; b. den naam in voorkomende gevallen te vragen, en c. de desbetreffende notulen in Comité-vergadering te lezen.

Art. 8. De door 2 kerken wederom aangevraagde financiëele hulp wordt tot eenzelfde bedrag toegestaan. Het verzoek van de Kerk van L. om voortaan de bedragen op het agendum te plaatsen, wordt afgewezen.

Art. 9. Rondvraag Art. 41 K. O. De Kerk van E. zal tijdelijk de vacature-beurten door een verhoogden toeslag vergoeden. Overigens zijn er geen bijzonderheden.

Art. 10. De regeling Vacaturebeurten wordt vastgesteld.

Art. 11. Algemeene rondvraag. Rapport wordt uitgebracht over de Classis-Contracta ter approbatie van de herdeping van Ds. M. te B. Dit rapport wordt met dank aanvaard.

Art. 12. Roepende Kerk voor de volgende vergadering (17 Juli) is Oenkerk.

Art. 13. De korte notulen worden vastgesteld.

Art. 14. Na dankgebed sluit de Praeses de vergadering.

Op last der Classis,
T. GERBER, h. t. scriba.

Oenkerk, 18 April '18.

Kort verslag der vergadering der Classis Appingedam in de Geref. Kerken, gehouden 7 Mei 1918 te Appingedam.

1. De praeses Ds. E. J. Koppe opent de vergadering met het laten zingen van Ps. 103 : 7; het lezen van Efeze 4 : 1—16 en gebed.

2. De credentiebrieven, nagezien door Ds. Hoeksema en L. Bos. De kerk van Ten Post is vertegenwoordigd door een hr. ouderling en diaken, aan welken laatsten kenrstem wordt verleend.

3. Instructies van de kerken Delfzijl, Schildwolde en Woldendorp.

4. Het moderamen wordt aldus samengesteld: Ds. E. J. Koppe, praeses; Ds. Reijenga, assessor; Ds. P. Bos, scriba; Ds. Goeree, sub-scriba.

5. Ds. P. Bos leest de notulen voor, die worden goedgekeurd.

6. Wegens a.s. vertrek van Ds. P. Bos naar de kerk van Winsum, zal, aleer een nieuwe scriba gekoren wordt, ditmaal Ds. Reijenga als zoodanig fungeeren.

7. De classis is vertegenwoordigd bij het afscheid van Ds. Meijer, van Bierum, door Ds. Both. Bij dat van Ds. Broek Roelofs van Schildwolde door Ds. L. Bos. Bij bevestiging van Z.Eerw. te Stedum door Ds. E. J. Koppe.

8. Ds. Lammertsma stelt voor aan de Part. Synode te vragen, wat de Zendings-Deputaten denken te doen, tot meerdere publiciteit van den arbeid der Zending. De classis gaat daarmee accoord.

9. Ingekomen stukken: van de kerk van Appingedam om aan de Part. Synode te verzoeken uitbreiding van de uitgave hárer besluiten, zoo dat zij artikelsgewijze bevat al de Handelingen van de Part. Synode en, als bijlage, zoo mogelijk al de rapporten die bij de Synode waren ingezonden.

10. Rapport over het vastatellen van de belijdenisvragen, door Ds. De Boer. Over een tuchtzaak door Ds. Lammertsma.

11. Hartelijk afscheidswoord door Ds. P. Bos gericht tot de classis, met een hartelijk wederwoord door den praeses beantwoord.

12. Woldendorp krijgt class. steun, voor het vragen van verlof aan de Part. Synode tot collecteeren voor pastoriebouw.

13. Schildwolde krijgt class. steun en aanbeveling tot collecteeren voor een op te richten Chr. School te Harkstede, tevens dienende als Evangelisatiearbeid in die omgeving.

14. Benoemingen. Afgevaardigd naar de Part. Synode: Primi Ds. Lammertsma en Ds. Broek Roelofs. Secundi: Reijenga en De Boer. Primi: ouderlingen Br. Dorenbos en Goris; secundi Laring en Riepma.

Kerkvisatoren: Primi Ds. Bruins, Reijenga en Both. Sec. Ds. Broek Roelofs en Koppe voor het N. deel der Classe, en primi: Ds. Enserink en Hoeksema, Sec. Ds. Goeree en L. Bos voor het Z. deel.

15. Wegens vertrek van Ds. P. Bos, benoemd voor ditmaal als classicaal correspondent Ds. Reijenga.

Dep. voor de Zending: primus Ds. Goeree; sec. Ds. Broek Roelofs.

Dep. Evangelisatie: Primus: Ds. Lammertsma.

Dep. Theol. School: Ds. Reijenga, primus; Ds. L. Bos, secundus.

Kerkgeschiedenis: Ds. Steenhuis, primus (examenvak) Ds. Both, sec.

16. Vacaturebeurten voor Ten Post en Schildwolde worden geregeld, alsmede de waarneming van den Dienst des Woords onder de Militairen.

17. Vaststelling volgende vergadering D.V. 1 Aug. en van den classicalen omslag enz.

18. Rondvraag.

19. Lezing korte notulen.

20. Sluiting door den praeses. Ds. Reijenga eindigt met dankzegging.

Namens de Classis,
W. K. P. GOEREE, *Sub-Scriba.*

Buitenland.

Duitschland. De Gemeinschaften en het Avondmaal.

In »Licht und Leben" pleitte onlangs de predikant Ganger voor het geven van de bevoegdheid om het Heilig Avondmaal te bedienen aan Gemeinschaftskringen.

Gelijk bekend is, hebben op vele plaatsen in Duitschland belijders des Heeren, die zich in de prediking van den leetaar in de landskerk niet vinden konden, »Gemeinschaften", gezelschappen, gevormd, waarvan de leden, zonder zich van de landskerk los te te maken, elkander stichten of een door hen gekozen of uitgenoodigd predikant voor zich laten prediken. Maar nu wordt ook de noodzakelijkheid gevoeld om in die Gemeinschaftskringen des Heeren Avondmaal te bedienen. Zij klagen er over, dat de Kerk in zulk een Babylonische gevangenschap geraakt is, dat het Avondmaal alleen mag bediend worden door door de Kerk geordende ambtsdragers. Op die manier wordt er volgens de Gemeenschapslieden »beslag" gelegd op het vieren van des Heeren Avondmaal. En als men toch aan des Heeren disch aanzit, dan is dit met gesloten deuren uit vrees voor den — Christen! In *Licht und Leben* werd tot driemaal toe betoogd, dat elke mondige Christen, man of vrouw, hij zij geordend of niet geordend, volgens onze vaste bijbelsche opvatting het recht heeft, zonder gebruik te maken van den dienst van een predikant of „broeder", des Heeren Avondmaal te vieren, hetzij met zijn huisgenooten of met gelijkgezinde vrienden, zonder te letten op het aantal deelnemers. Hij heeft daarop hetzelfde recht, als hij het recht heeft, den Bijbel te lezen.

In een groote vergadering die in het »Stadtmissionshause" te Berlijn gehouden werd, koos de predikant Samuel Keller beslist de zijde van hen, die eischen dat het Avondmaal door elk geloovige zal kunnen bediend worden. Hij sprak daar uit, dat geen kerkbestormers, maar de trouwste kerkbezoekers den eisch stelden; het zijn de beste medewerkers en helpers der kerk juist die lieden die door hun geestelijk gehalte de kerk dragen. Zulke menschen moest men te gemoet komen. Dat zou er toe bijdragen, dat een 250.000 gemeenschapslieden er voor bewaard bleven, aan de kerk den rug toe te keeren! Deze laatste overweging, die een bedekte bedreiging was, werd door pastor Keller sterk onderstreept.

Opmerkelijk is het dat Dr. Rade, in de *Christliche Welt*, de spreektrompet der modernen in Duitschland, den eisch van Ganger steunt. Natuurlijk kan de Landskerk de Gemeinschaften in deze niet ter wille zijn. Voor het vieren van des Heeren Avondmaal evenals voor het bedienen van den Heiligen Doop is eene geïnstitueerde kerk noodig, waarin ambtsdragers het opzicht hebben over de Gemeente en van welke de bediening van Woord en Sacrament uitgaat. Daarom hebben wij het steeds betreurd, dat de Gemeinschaftslieden in Duitschland zich er toe bepaald hebben stichtelijke samenkomsten te houden, maar niet aangestuurd hebben op reformatie der kerk. Zij moesten op den duur met de bediening der Sacramenten in het gedrang komen.

Rusland. De toestand der Kerk.

Er komen weinig berichten uit Rusland omtrent den toestand der kerken na de revolutie. De hoogleeraar Hoetzsch schrijft daarover in de *Kreuzzeitung* no. 767: »De staatskerk is volgens een decreet van 5 Maart van den staat gescheiden en de regeering der Bolschewiki heeft hare hand naar haar rijk land en kapitaalbezit uitgestoken. Toch is duidelijk geworden door onverwachten tegenstand, dat de kerkelijke politiek van de Bolschewiki een zeer teer punt heeft aangeraakt, waardoor groote voorzichtigheid geraden is. Echter kan men zeggen dat de Theocratie met de Heilige Synode en den Opperprocureur der Synode weg is, al moet men toegeven dat de religieuse idee van het Tsarisme nog niet dood is. Het Russisch kerkelijk Concilie, sedert Augustus 1917 eindeloos vergaderend, heeft in November, besloten het Patriarchaat weder op te richten, de Metropoliet van Moskou Tychon werd Patriarch, en men worstelt om een kerkelijk parlementarisme te verkrijgen waardoor de kerk vernieuwd worden kan. In deze vergaderingen botsen de reactio-